הכנסת

מרכז המחקר והמידע

טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני

כתיבה: מריה רבינוביץ'

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ד' בתמוז תשס"ח

7 ביולי 2008

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב לבקשת הלשכה המשפטית של הכנסת, והוא עוסק בהצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), התשס"ז-2007.[1] במסמך מוצג רקע על גיבוש חוק הפסיכולוגים בשנת 1977 ועל טיפול פסיכותרפויטי (טיפול פסיכותרפי), ומובא מידע על ההתמחויות בתחום הפסיכולוגיה כיום. כמו כן, מוצגות במסמך עמדות הגורמים הנוגעים בדבר על תיקון החוק, המבקש לאפשר גם לפסיכולוג שאינו קליני לתת טיפול פסיכותרפויטי.

1. מבוא

קוד האתיקה המקצועי שגיבשה הסתדרות הפסיכולוגים בישראל קובע כי "ייעודה ומהותה של הפסיכולוגיה היא פיתוח ידע מדעי ומקצועי באמצעות כלים פסיכולוגיים, כדי להבין את ההתנהגות האנושית וכדי שבני-אדם יבינו את עצמם ואת האחרים... בעבודתם עוסקים הפסיכולוגים באבחון, בייעוץ ובטיפול, תוך שימוש בשיטות ובאמצעים פסיכולוגיים המבוססים על מחקר ועל תיאוריות פסיכולוגיות. המיומנויות המקצועיות של הפסיכולוגים נרכשות בלמידה ובהתמחות מקצועית פורמלית".[2] עוד קובע הקוד כי "בעבודתם המקצועית פועלים פסיכולוגים לקידום רווחתו הנפשית של הלקוח, למניעת סבלו ולהקטנתו, וכן, לקידום התפתחותו. זאת על-פי שיקולים מקצועיים ומתוך הכבוד הראוי לאדם, לערכיו, לזכויותיו, להגדרתו העצמית ולאוטונומיה שלו, כל עוד אלה אינם פוגעים באלו של האחר".

בפרק א' (פרשנות) לחוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977 (להלן: חוק הפסיכולוגים), הוגדר העיסוק בפסיכולוגיה כ"עיסוק מקצועי כמשלח יד באבחונם ובהערכתם של עניינים ובעיות בתחום הנפשי, השכלי וההתנהגותי של בני-אדם, וכן טיפול, שיקום, ייעוץ והדרכה בנוגע לעניינים ולבעיות כאמור, הנעשים בדרך כלל בידי פסיכולוג".[3]

במסמך הנוכחי נתמקד בסוגיות הקשורות לסעיף 9(ב) לחוק, העוסק בייחוד פעולות, שבו נקבע כי "לא ייתן פסיכולוג טיפול פסיכותרפויטי אלא אם הוא פסיכולוג קליני". נציין כי בחוק משמש המונח טיפול פסיכותרפויטי, אולם החוק אינו מגדיר טיפול כזה.

ב-2007 הגישו חברי הכנסת שלמה ברזניץ ואחרים את הצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), התשס"ז-2007, שבה הוצע לתקן את סעיף 9(ב) ולקבוע בו כי פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני יוכל לתת טיפול פסיכותרפויטי.[4] על-פי יוזם החוק, להצעת חוק זו שתי מטרות מרכזיות: הראשונה – להתאים את החוק למצב הנוכחי, שכן מאז חוקק החוק ועד היום התפתחו כמה התמחויות נוספות בתחום הפסיכולוגיה. ברזניץ ציין בדבריו במליאת הכנסת כי "כאשר נחקק חוק הפסיכולוגים, החברה שלנו היתה במצב – כמו הרבה חברות אחרות – שבו רק אנשים במצב

---

[1] הצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), התשס"ז-2007, פ/2288/17.

[2] הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, קוד אתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל – 2004, מבוא, http://www.psychology.org.il/public/ethics/index.asp, כניסה אחרונה: 16 ביוני 2008.

[3] חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977, פרק א': פרשנות, סעיף 1: הגדרות [תיקון: תשס"ה].

4 סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים קובע כי רק פסיכולוג קליני רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי. בהצעת החוק מוצע כי במקום הרישה עד "אלא אם הוא פסיכולוג קליני" יבוא "לא ייתן פסיכולוג טיפול פסיכותרפויטי אלא אם הוא בעל תואר מומחה כאמור בסעיף 10 והטיפול ניתן בהתאם להכשרתו על-פי רישומו".

נפשי חמור ביותר נעזרו בטיפול". הוא הסביר כי עם הזמן נוצרו דרישות וצרכים חדשים, ולשם כך התפתחו התמחויות ספציפיות, כגון פסיכולוגיה שיקומית לטיפול באנשים שעברו טראומה ופסיכולוגיה רפואית לטיפול באנשים שעוברים טיפולים רפואיים קשים או צריכים להתמודד עם מידע על מצבם הסופני.[5] בדברי ההסבר נאמר כי פותחו תוכניות לימוד והכשרה הכוללות טיפול פסיכולוגי, על-פי מודלים מתאימים לבעלי הצרכים האלה. כל תחומי המומחיות קיבלו הכרה ממשרד הבריאות, וכל תוכניות הלימוד בתחומים האלה דורשות התמחות ממושכת.

המטרה השנייה של הצעת חוק הפסיכולוגים היא להבטיח כי את הטיפול הפסיכותרפויטי ייתנו המומחים בתחום בלבד. מאחר שאין בארץ חוק לפסיכותרפיה הקובע מי רשאי לעסוק בתחום, בשל נוסחו של סעיף 9(ב) כיום, כל אחד רשאי לתת טיפול פסיכותרפי (ובכלל זה עובדים סוציאליים ומטפלים באמנות) זולת פסיכולוגים שאינם בעלי התמחות קלינית.[6]

המסמך יעסוק בעיקר בסוגיות הקשורות למטרה הראשונה של הצעת החוק – לתקן את המצב שבו פסיכולוגים שאינם קליניים אינם רשאים לתת טיפול פסיכותרפי.

2. הכשרה מקצועית

2.1 הגדרה

פסיכותרפיה (psychotherapy) היא מלה שמקורה בלטינית, והיא מורכבת משני חלקים: פסיכו – נפש; תרפיה – טיפול.

יש כיום הגדרות רבות לפסיכותרפיה ולטיפול פסיכותרפי, ואין הסכמה בקרב אנשי המקצוע בדבר הגדרה אחידה.

להלן כמה הגדרות לפסיכותרפיה:

- מונח כוללני המתאר מגוון שיטות וטכניקות המתבססות על שיחות לטיפול במצוקות נפשיות.[7]
- טיפול פסיכולוגי בהפרעות נפשיות; ענף של עיסוק פסיכיאטרי שמשמשות בו שיטות פסיכולוגיות כדי לטפל בהפרעות נפשיות.[8]
- מתודה להקל את המצוקה הנפשית של אנשים סובלים ולשפר את תפקודם היומיומי. להבדיל מטקסים דתיים ואחרים, המתודה מבוססת על תיאוריות ועל טכניקות המקובלות בתחום.[9]

---

[5] "דברי הכנסת", 11 ביולי 2007, דיון בהצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), התשס"ז-2007.

[6] דברי ההסבר להצעת חוק הפסיכולוגים.

[7] אבי אפרתי, פסיכולוג קליני מומחה, "התמחויות", הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, ועד החטיבה הקלינית, http://www.psychology.org.il/public/intern/index.asp.

[8] Babylon, מתוך תגובת חברי "אופקים" – אגודה לקידום פסיכולוגיה טיפולית-מדעית בישראל, בוויכוח על תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים, **פסיכואקטואליה**, אפריל 2008, עמ' 50, שלחה בדואר אלקטרוני פרופ' רבקה יעקובי, 22 במאי 2008.

- טיפול מכוון לרווחתו של הפרט שעונה על התנאים האלה:

  - המטפל הוא בדרך כלל אדם שקיבל הכשרה בשיטות הטיפול המקובלות מבחינה חברתית ומקצועית;
  - הסובל מחפש הקלה בעזרת המטפל;
  - המטפל בונה מערכת יחסים בינו לבין המטופל במטרה להקל תסמינים פסיכולוגיים, להקל על המטופל את סבלו ולסייע לו בצמיחתו האישית. הצמיחה באה לידי ביטוי בשינויים במצב האמוציונלי, המנטלי והתנהגותי.[10]

- "שיטת טיפול פסיכולוגית, שמטרתה לטפל בהפרעות או בבעיות נפשיות, להקל עליהן ולרפא אותן בעזרת שיטות טיפול פסיכולוגיות ייחודיות, המבוצעות על-ידי אנשי מקצוע מיומנים, שיש להם הכשרה מיוחדת לכך. הטיפול מתבצע מתוך הסכמה הדדית בין המטפל למטופל, והם קובעים ביניהם את מסגרת הטיפול ואת תנאיו... הטיפול נקבע יותר על-ידי המטפל. בניגוד לטיפולים הרפואיים שהטיפול בהם מוסכם על המטפל ועל המטופל כאחד, הכשרתו של הפסיכותרפיסט, הנסיבות, המטרה והיחסים המיוחדים בין המטפל למטופל הם המגדירים את הטיפול הנפשי כפסיכותרפיה... מטרות הטיפול הן להביא לשיפור במצב הרגשי והקוגניטיבי, לשיפור בגישות ובהתנהגות שגורמות סבל לחולה ולסביבה, ולסלק סימפטומים מטרידים ומציקים... האמצעים הטיפוליים – קשר, אמון, תמיכה, הזדהות עם המטפל, סוגסטיה, למידה, פורקן (קתרזיס), העברה, אינטרפרטציה ועיבוד. הדגש משתנה לפי השיטות השונות של הפסיכותרפיה".[11]

המשותף לכל ההגדרות הוא **מטרת הטיפול** – לטפל באנשים הסובלים מבעיות נפשיות, להקל עליהם את סבלם ולשפר את תפקודם.

הפסיכותרפיה נועדה במקורה לטיפול יחידני, אולם לימים פותחו שיטות לטיפול פסיכותרפי קבוצתי, שבהן המטפל (או צוות מטפלים) נפגש עם קבוצת מטופלים, שעל-פי רוב בעיותיהם הנפשיות דומות. לדוגמה, בעשורים האחרונים פותחו שיטות לטיפול זוגי או משפחתי.

בתקנות הפסיכולוגים משמשים שני מונחים – טיפול פסיכותרפי וטיפול פסיכולוגי. חלק מהפסיכולוגים הפועלים כיום בתחום טוענים כי אין הבדל בין השניים:[12] "טיפול נפשי או טיפול פסיכולוגי הם השמות העבריים לפסיכותרפיה".[13]

על-פי עמדה אחרת שני המונחים אינם מציינים דבר אחד: "למרות שעל-פי השמות והתרגום קשה להבחין בין המושג טיפול פסיכותרפויטי (פסיכותרפי) ובין המושג טיפול פסיכולוגי, הרי שבקרב חוגי

---

[9] ד"ר גארי דיימונד, פסיכולוג קליני, מומחה וחוקר בפסיכותרפיה, המחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון, דואר אלקטרוני, יוני 2008.

[10] J. Frand and D. Frank, *Persuasion and Healing*, 3rd Edition, 1991; את ההגדרה שלח בדואר אלקטרוני ד"ר גארי דיימונד, המחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון, יוני 2008.

[11] א' אליצור, ש' טיאנו, ח' מוניץ ומ' נוימן, **פרקים נבחרים בפסיכיאטריה**, תל-אביב 1995, עמ' 517; נלקח מפסק-דין ת"א 010315/01, שדן בשאלה מי רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי.

[12] פרופ' רבקה יעקובי, ראש המגמה לפסיכולוגיה רפואית במכללה האקדמית תל-אביב–יפו, שיחת טלפון, מאי 2008; פרופ' שלמה ברזניץ, פסיכולוג קליני, שיחת טלפון, מאי 2008.

[13] ג' שפלר, "תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים", נייר עמדה של נציגי הפסיכולוגיה השיקומית, הרפואית, החינוכית וההתפתחותית, **פסיכואקטואליה**, יולי 2004.

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

המקצוע נהוג היה להבחין בין שני המושגים ולייחד את העיסוק בפסיכותרפיה לפסיכולוגים קליניים... בשעה שלהתמחויות האחרות יוחדו תחומי טיפול פסיכולוגיים אחרים״.[14]

2.2 התמחויות בתחום הפסיכולוגיה

אופיו של הטיפול היחידני תלוי בכמה גורמים, ובהם צרכיו של המטופל, מטרת הטיפול, ההקשר של הטיפול והכשרתו של המטפל.

כיום הפסיכולוגיה עוסקת במגוון רחב של נושאים, ובכל נושא ונושא היא מטפלת מהיבטים רבים. רב-גוניות זו היא שהביאה להתפתחותן של התמחויות מגוונות. להלן נציג את התמחויות המוכרות על-פי חוק הפסיכולוגים.

פסיכולוגיה קלינית: עוסקת באבחון הפרעות נפשיות ובטיפול בהן (פסיכופתולוגיה), בלבטים, בשאלות ובקשיים נפשיים, מבעיות נוירוטיות קלות עד לבעיות ולהפרעות באישיות ולפסיכוזות. פסיכולוג קליני מעורב במחקר שמטרתו להעריך את שיטות האבחון והטיפול. הפסיכולוגים הקליניים מועסקים על-ידי משרד הבריאות וקופות-החולים בבתי-חולים פסיכיאטריים, במרפאות לבריאות הנפש למבוגרים, למתבגרים ולילדים ובתחנות לטיפול במשפחה[15].

פסיכולוגיה חינוכית: עוסקת באבחון מכלול הבעיות הקשורות לילדים ולמתבגרים הסובלים מקשיי התפתחות ומהפרעות קוגניטיביות, רגשיות והתנהגותיות ובטיפול בהן. כמו כן, היא עוסקת בטיפול בבעיות הקשורות למשפחות, להורים ולאנשי חינוך (מורים, גננות וכו׳). שיטות טיפול הנהוגות בתחום מגוונות, ובכללן טיפול פסיכולוגי, ייעוץ והדרכה.

פסיכולוגים חינוכיים מועסקים בשירותים הפסיכולוגיים המקומיים, בשיתוף משרד החינוך, משרד הרווחה, הסוכנות ועוד. שירותים אלו פועלים במסגרות הלימוד המקומיות – גני-ילדים ובתי-ספר.[16]

פסיכולוגיה התפתחותית: טיפול המכוון לבדיקת אופן ההתפתחות של התנהגות מסוימת.[17] פסיכולוג התפתחותי עוסק באיתור, באבחון ובמניעה של בעיות התפתחות מולדות, בעיות ברכישת שפה וקשיי הסתגלות ובטיפול בהם. שנים רבות עסקה הפסיכולוגיה ההתפתחותית בילדים; כיום היא עוסקת בבני כל הגילים, מהלידה ועד המוות.

התפיסה הטיפולית מבוססת על היכרות עם היבטים התפתחותיים המאפיינים את הגיל הרך והשלכותיהם על הילד, כגון התפתחות נוירולוגית וגופנית, התפתחות קוגניטיבית, התפתחות אמוציונלית והתפתחות חברתית. בבתי-חולים ובמרכזים קהילתיים גדולים ניתן לפסיכולוג ההתפתחותי

---

[14] ימימה גולדברג, מנהלת פנקס הפסיכולוגים, מינהל אישור תואר מומחה ופסיכולוגית ארצית, משרד הבריאות, מכתב, 23 ביוני 2008.

[15] ״התמחויות״, הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, הפסיכולוג הקליני, http://www.psychology.org.il/psycho2/intern/index.html, כניסה אחרונה: 16 ביוני 2008.

[16] שם, הפסיכולוג החינוכי.

[17] האוניברסיטה הפתוחה, **מבוא לפסיכולוגיה**, חטיבה ראשונה, יחידות 1-3, תחומי העיסוק בפסיכולוגיה, פרק 1.5, 1991, עמ׳ 27.

תפקיד מונע, בהדרכה ובהבחנה של קבוצות שהן בסיכון גבוה, כגון נשים הרות באזורי מצוקה, הורים לילדים בגיל הרך ואימהות לילד ראשון.[18]

פסיכולוגיה רפואית: עוסקת ברמה התיאורטית, הקלינית והמחקרית בסוגיית יחסי הגומלין בין גוף לנפש, ובאופן ספציפי יותר – בקשרים שבין המשתנים הפיזיולוגיים לבין המשתנים הפסיכולוגיים והחברתיים היכולים להשפיע על התפרצות תופעות ומחלות גופניות, דרכי ההתמודדות אתן ומניעתן. פסיכולוגים רפואיים מטפלים באנשים הסובלים מבעיות בריאות ומתמודדים עם מגבלות, עם מחלות, עם אובדן ועם נכות.[19] עבודתו של הפסיכולוג הרפואי מחייבת שיתוף פעולה עם הצוות הרפואי. פסיכולוג רפואי מאבחן בעיות פסיכולוגיות אצל חולים ומטפל בהן. הוא עשוי לטפל גם בבני-המשפחה של חולים לשם התמודדות עם מחלות קרוביהם ולהידרש למצוא פתרון לבעיות המתעוררות במשפחה בשל הצורך לטפל בחולה. נוסף על כך, פסיכולוגים רפואיים פועלים במחלקות של בתי-חולים כגון כירורגיה, כוויות, אונקולוגיה, דיאליזה וקרדיולוגיה ומסייעים לצוותים הרפואיים להתמודד עם בעיות פסיכולוגיות המתעוררות אצלם עקב עבודתם, כמו התמודדות עם מחלות חשוכות מרפא ושחיקה בעבודה[20].

פסיכולוגיה שיקומית: אבחון אנשים בעלי מוגבלויות גופניות, נפשיות, שכליות וחברתיות וטיפול בהם במטרה להביאם לתפקוד תקין ככל האפשר; עזרה לפרט ולבני משפחתו להתמודד עם שתי בעיות עיקריות: הנכות – האובדן הפיזי, והמוגבלות – מכלול המכשולים החברתיים והתרבותיים המקשים על הפרט את סיפוק צרכיו. בטיפול מובא בחשבון מבנה אישיותו של הנכה, דפוסי האינטראקציה שלו עם בני משפחתו ועם הסביבה ויכולת ההסתגלות שלו ושל משפחתו למצב. המטפל נותן ייעוץ והדרכה לנכה ולבני משפחתו ומסייע להם לאתר שירותים שהנכה זקוק להם. פסיכולוג שיקומי עובד בבתי-חולים ובמרכזי שיקום. פסיכולוג שיקומי תעסוקתי מטפל בעיקר באנשים החייבים להסב את מקצועם בשל נכות או מוגבלות[21].

הפסיכולוגיה החברתית-תעסוקתית-ארגונית: בענף זה של הפסיכולוגיה כמה מסלולי הכשרה: פסיכולוגיה תעסוקתית, פסיכולוגיה ארגונית ופסיכולוגיה חברתית. פסיכולוג תעסוקתי עוסק בייעוץ בבחירת מקצוע; פסיכולוג ארגוני-תעשייתי עוסק בייעוץ לארגון; פסיכולוג חברתי עוסק בעיקר במחקר. לקבוצת התמחות זו שייכים גם העוסקים בהנדסת אנוש. רובם מועסקים אצל גורמים ציבוריים וממשלתיים, ומקצתם – במפעלים גדולים, בחברות ייעוץ וכיועצים עצמאים.[22]

---

[18] "התמחויות", הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, הפסיכולוג ההתפתחותי, http://www.psychology.org.il/psycho2/intern/index.html, כניסה אחרונה: 16 ביוני 2008.

[19] ד"ר רבקה יעקובי, פסיכולוגית רפואית מומחית ומדריכה, יושבת-ראש הוועדה המקצועית לפסיכולוגיה רפואית במועצת הפסיכולוגים, הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, http://www.psychology.org.il/public/intern/index.asp#p1, כניסה אחרונה: 16 ביוני 2008.

[20] "התמחויות", הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, הפסיכולוג הרפואי. http://www.psychology.org.il/psycho2/intern/index.html, כניסה אחרונה: 16 ביוני 2008.

[21] שם, הפסיכולוג השיקומי.

[22] שם, הפסיכולוגיה החברתית- תעסוקתית- ארגונית.

2.3 הכשרה מקצועית

על-פי תקנות הפסיכולוגים, ההכשרה המקצועית הנדרשת בתחומי הפסיכולוגיה שנסקרו לעיל היא תואר מוסמך בפסיכולוגיה במגמה של התחום הספציפי או תואר בפסיכולוגיה ממוסד להשכלה גבוהה שאין בו מגמה בתחום הספציפי במגמה שוות ערך למגמה זו – הכול לפי קביעתה של הועדה המקצועית.[23] השכלה בתחום הפסיכולוגיה אפשר לרכוש באוניברסיטאות המוכרות בארץ – אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בר-אילן, האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת חיפה ואוניברסיטת בן-גוריון – ובחלק מהמכללות האקדמיות המוכרות, למשל המכללה האקדמית עמק-יזרעאל והמכללה האקדמית אשקלון.

לאחר הלימודים האקדמיים על הפסיכולוגים לעבור התמחות והכשרה. "התמחות תיעשה במוסד מוכר בהדרכתו של מומחה מדריך ובפיקוחו, באותו ענף התמחות שבו הוא מומחה מדריך, או של מי שוועדה מקצועית אישרה אותו בענף פלוני אף-על-פי שאינו בעל תואר כאמור".[24] משך ההתמחות בתחומים המקצועיים שהוצגו לעיל על-פי תקנות הפסיכולוגים הוא שנתיים במשרה מלאה או במשרה חלקית שלא תפחת מחצי משרה, ובלבד שסך המשרה החלקית לא יפחת מתקופה השווה לשנתיים במשרה מלאה. כלומר, משך ההכשרה וההתמחות של פסיכולוגים קליניים, שיקומיים, רפואיים, חינוכיים והתפתחותיים דומה. נוסף על כך מפורטות בתקנות ההדרכות שפסיכולוגים צריכים להשתתף בהן במסגרת ההכשרה, לפי תוכנית הלימודים.

2.4 הכרה מקצועית

היתר לעבוד כפסיכולוג ניתן רק לנרשמים בפנקס הפסיכולוגים המנוהל על-ידי ועדת הרישום של מועצת הפסיכולוגים במשרד הבריאות. לפי חוק הפסיכולוגים[25] זכאי להירשם בעל תואר שני מוסמך בפסיכולוגיה שסיים את לימודיו במוסד אקדמי מוכר בארץ, או בעל תואר שווה ערך שסיים את לימודיו במוסד מוכר בחו"ל ועמד בדרישות לימודים אשר נקבעו בתקנות.

בפנקס מוצגים הפרטים האישיים של בעלי ההרשאה לעסוק בפסיכולוגיה, מספר הרישום, תחומי המומחיות וכן הרשאה למתן הדרכה בהכשרת מתמחים.

במאגר זה רשומים פסיכולוגים בעלי רשיונות קבועים בלבד.[26]

3. חוק הפסיכולוגים והפסיקה בתחום

חוק הפסיכולוגים חוקק בשנת 1977, והוא מבחין בין מי שרכשו השכלה אקדמית בפסיכולוגיה והוכשרו לתת טיפול פסיכולוגי לבין מי שלא הוכשרו לעסוק בפסיכולוגיה. כמו כן החוק מסדיר את תחומי העיסוק בפסיכולוגיה, את אופן ההכרה באנשי מקצוע שקיבלו הכשרה מקצועית בארץ ובחו"ל, זכויות וחובות של פסיכולוגים, הגבלות המוטלות על העוסקים בתחום ועוד.

---

[23] תקנות הפסיכולוגים (אישור תואר מומחה), התשל"ט-1979, תוספות.

[24] תקנות פסיכולוגים (אישור תואר מומחה), התשל"ט-1979, פרק ב': התמחויות, סעיף 5: סדרי התמחות.

[25] חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977, פרק ג': רישום.

[26] אתר משרד הבריאות, פנקס הפסיכולוגים: http://www.health.gov.il/oskimbbriut/plogic/pname.asp, כניסה אחרונה: 25 ביוני 2008.

ההתמחויות שהוכרו בחוק בשנת 1977: פסיכולוגיה קלינית, חינוכית וחברתית-תעסוקתית (סעיף 8: מומחיות מוכרת).[27] בשנת 2005 נעשה תיקון בסעיף זה ובעקבותיו הוגדרו מחדש ענפי הפסיכולוגיה המוכרים: קלינית, חינוכית, חברתית-תעסוקתית-ארגונית, שיקומית, התפתחותית ורפואית.[28] כאמור, לכל התמחות נקבעו בתקנות הפסיכולוגים תוכניות ההשכלה וההכשרה, משך ההתמחות ותוכניתה.

בעיון בפרוטוקולים של דיוני ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת שהכינה את החוק לקריאה השנייה והשלישית בשנים 1976-1977 אפשר לראות כי בפני המחוקק עמדו דילמות רבות, ובהן דילמות בשתי סוגיות רלוונטיות להצעת החוק הנוכחית: הגדרת טיפול פסיכותרפויטי; מי רשאי לתת טיפול כזה. ד"ר עזי ברק, פסיכולוג מאוניברסיטת תל-אביב[29] שהשתתף בדיוני ועדת השירותים הציבוריים, העיר בסוגיה הראשונה כי "הגדרתו של טיפול פסיכותרפויטי אינה מובאת בהצעת החוק ולכן ניתנת לפירושים שונים". ד"ר עירן, פסיכולוג ממשרד הבריאות, הסביר כי "לאחר בדיקה בספרות נמצא כי אין הסכמה בין אנשי מקצוע לגבי ההגדרה, אולם, לפי הכוונה, זה טיפול באנשים שהם חולים ומופרעים, כמו 'תרפיה' במובן הרפואי של המלה". ד"ר אילן, פסיכולוגית, הציעה "לא להגדיר הגדרה כזו, אלא לקחת את זה כדברים מובנים לציבור מבלי לתת לזה הגדרה".[30]

בסוגיה השנייה – מדוע נקבע בחוק כי רק פסיכולוג קליני רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי – העיר ד"ר עזי ברק כי "...התערבויות פסיכולוגיות רבות ושונות בחיי הפרט נחשבות כפסיכותירפויטיות, כמו דינאמיקה קבוצתית (הניתנת לעתים על-ידי פסיכולוגים חברתיים), או ייעוץ נישואין (הניתן על-ידי פסיכולוגים ייעוציים). אין עיסוקים וסוגי תרפיות אלו ייחודיים לפסיכולוגים קליניים, אשר המייחד אותם הוא הטיפול בחולי נפש או מקרי פתולוגיה קיצונית. פסיכולוגים ייעוציים ופסיכולוגים שיקומיים, למשל, הוכשרו ומוכשרים לעסוק בפסיכותרפיה (שוב, לבעיות שאינן מוגדרות כפתולוגיה קיצונית), על אף שאינם פסיכולוגים קליניים".[31] הנושא לא קיבל תשומת לב רבה בקרב חברי הוועדה, ומדבריו של ד"ר ברק אפשר להבין שכבר באותה תקופה היו כמה התמחויות בפסיכולוגיה שהוועדה לא עסקה בהן ולא הוכרו בחוק. היום פרופ' עזי ברק מסביר את ההחלטה לקבוע בחוק כי רק פסיכולוג קליני רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי כ"החלטה 'פוליטית', ששומרת על האינטרסים של התחום השולט בפסיכולוגיה – פסיכולוגיה קלינית".[32]

חוק הפסיכולוגים ביקש להסדיר את העיסוק בפסיכולוגיה ובתוך כך ליצור הבחנה בינה ובין הטיפול הרפואי, ובייחוד בינה ובין הפסיכיאטריה. הדבר עולה מהפסקה הראשונה לדברי ההסבר להצעת החוק: "בעוד שפסיכיאטריה היא אחד הענפים של הרפואה והעיסוק בה מיוחד לרופאים, פסיכולוגיה אינה מחייבת הכשרה רפואית, ורק אחד מענפיה, פסיכולוגיה קלינית, יש לו מגע עם הרפואה";[33] הוא עולה גם מדברי שר הבריאות דאז, ויקטור שם-טוב, במליאת הכנסת: "יש להבחין בין פסיכולוג לפסיכיאטר. פסיכיאטריה היא ענף של רפואה, ואילו הפסיכולוג אינו רופא ורשאי לעסוק רק בשטחים שהוגדרו –

---

[27] חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977, פרק ב': העיסוק בפסיכולוגיה, סעיף 8(ב).
[28] חוק הפסיכולוגים (תיקון מס' 4), התשס"ה-2005, תיקון סעיף 8(ב).
[29] כיום עזי ברק הוא פרופסור לפסיכולוגיה ייעוצית בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת חיפה.
[30] פרוטוקול מס' 270 מישיבה ועדת השירותים הציבוריים, 17 בפברואר 1977, דיון על סעיפים 18-25 בחוק הפסיכולוגים, התשל"ו-1976.
[31] ישיבת ועדת השירותים הציבוריים, פרוטוקול מס' 270, 17 בפברואר 1977; מופיע גם בהצעת חוק הפסיכולוגים, התשל"ו-1976, הערות לסעיף 18(ב) בהצעת החוק, 31 בינואר 1977.
[32] פרופ' עזי ברק, שיחת טלפון, 5 ביוני 2008.
[33] הצעת חוק הפסיכולוגים, התשל"ו-1976, דברי ההסבר.

עניינים ובעיות בתחום הנפשי, השכלי והתנהגותי, לרבות טיפול, שיקום והדרכה באותם עניינים ובעיות".[34]

ברוח דברים אלו יש לבחון את סעיף 9(ב) לחוק, שלפיו "לא ייתן פסיכולוג טיפול פסיכותרפויטי אלא אם הוא פסיכולוג קליני", קרי – הסמכות לתת טיפול פסיכותרפויטי נתונה רק למי שקרוב בהכשרתו לרופא. ואולם, בעוד הרישא של סעיף 9(ב) קובעת העדפה לפסיכולוגים קליניים, הסיפא של סעיף זה מגבילה את הפסיכולוג הקליני, ובמקרים מסוימים מחייבת אותו לתת טיפול רק לאחר אישור של רופא: "לא ייתן פסיכולוג קליני טיפול כאמור למי שיש לסבלו רקע אורגני או חשד ברקע אורגני, אלא לאחר שרופא בדק אותו בסמוך לתחילת הטיפול וקבע את הטיפול הרפואי הדרוש לו".[35] בתזכיר חוק הפסיכולוגים מ-1972 נקבע כי "לא ייתן פסיכולוג טיפול פסיכותרפויטי ממושך אלא לאחר שרופא בדק את החולה ולא מצא התוויה רפואית מנוגדת לטיפול האמור".[36] ההסתדרות הפסיכולוגים בישראל התנגדה לכך וציינה כי "הפסיכולוגיה היא דיסציפלינה עצמאית, בישראל ובכל העולם, ואין לה כפיפות מקצועית כלשהי למקצעות אחרים, כולל רפואה... אין אפוא מקום לחייב לפי החוק הפניה שגרתית של פציינטים לרופאים, ואין להתנות בשום אופן טיפול פסיכותרפויטי באישורים רפואיים מוקדמים".[37] כאמור, הנוסח שהתקבל עדיין מכפיף פסיכולוגים קליניים לרופא, אך באופן מצומצם ובמקרים מסוימים.

הגבלה נוספת על כלל הפסיכולוגים היא איסור מתן תרופות.[38] הגבלה שכזאת אינה קיימת בחקיקה העוסקת במקצועות אחרים שיש להם נגיעה לטיפול נפשי, כגון עבודה סוציאלית. מכאן שחוק הפסיכולוגים נועד הן להסדיר את פעילותם של פסיכולוגים והן להגדיר את פעילותם לעומת תחומי הרפואה המשיקים להם.

הסוגיה של מתן טיפול נפשי בידי מי שאינו פסיכולוג קליני נדונה בבית-משפט השלום ב-2002 בתל-אביב (תל-אביב–יפו, 10315/01) בתביעה שהוגשה בעקבות ייעוץ וטיפול שנתנה מטפלת משפחתית.[39] לטענת התובע, הטיפול היה בבחינת פסיכותרפיה על-ידי מי שאינה מוסמכת לעסוק בתחום, והוא גרם נזק.

שופט בית-משפט השלום נדרש לענות על השאלה אם החוק מתיר לבעלת תואר שני מן המחלקה למדעי ההתנהגות ובעלת הסמכה כמטפלת משפחתית לתת טיפול פסיכותרפויטי.

בפסק-הדין צוין כי סעיף 9(ב) לחוק הפסיכולוגים "אוסר על טיפול פסיכותרפי לפסיכולוג סתם – ואינו מונע טיפול כנ"ל מכל בעל עיסוק אחר, כפי שנאמר לגבי פעולות שיוחדו לפסיכולוג קליני. ...לא ניתן למצוא בסעיף 9(ב) עיגון למסקנה כי מי שאינו פסיכולוג כלל לא מוסמך לעסוק בפסיכותרפיה ".[40]

עוד נקבע בפסק-דין כי "...לא ניתן לומר כי הנתבעת, כמטפלת משפחתית מוסמכת... לא היתה מוסמכת להעניק טיפול פסיכותרפי".[41]

---

[34] "דברי הכנסת", דברי שר הבריאות ויקטור שם-טוב בדיון בהצעת חוק הפסיכולוגים לקריאה ראשונה, 1 בנובמבר 1976.
[35] חוק הפסיכולוגים התשל"ו-1976, סעיף 9(ב).
[36] תזכיר חוק הפסיכולוגים, התשל"ב-1972.
[37] מכתב תגובה של הסתדרות הפסיכולוגים הקליניים להצעת חוק הפסיכולוגים, 21 בפברואר 1973.
[38] חוק הפסיכולוגים התשל"ו-1976, סעיף 4: איסור מתן תרופות: "מי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה לא יטפל במתן תרופות או הלם חשמלי לבני-אדם, אלא אם הוא מורשה לכך כדין".
[39] ת"א (תל-אביב–יפו) 10315/01, תק-של 2002 (3), 8117 .
[40] שם, סעיפים 33 ו-34 בפסק-הדין.
[41] שם, סעיף 46 לפסק-הדין.

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

בית המשפט המחוזי, במסגרת הערעור על פסק הדין, סבר כי בית משפט השלום לא נתן מענה לשאלה שבמחלוקת. לפי כך בית משפט השלום התבקש לדון שוב בתיק ולקבוע, בין היתר, האם הכשרתה של המטפלת המשפחתית המוסמכת נחשבת "עיסוק במקצוע כדין" על פי סעיף 2 ג'[42] של חוק הפסיכולוגים.

בית משפט השלום, בגלגולו השני של הדיון בפניו סבר כי "טיפול פסיכותרפי לא יוחד בחוק הפסיכולוגים או בכל דין אחר לעיסוק ספציפי כלשהו. לפיכך, רשאי גם מטפל משפחתי לעשות שימוש, במסגרת עיסוקו, בטכניקות טיפול פסיכותרפי, כל עוד הוא נוהג בתום לב" (על-פי סעיף 2(ג) בחוק הפסיכולוגים).

לנוכח זאת קבע השופט כי "...בשאלה המשפטית, האם מוסמך מטפל משפחתי לעשות שימוש בפסיכותרפיה, התשובה היא הן בהא רבתי"[43]. על פסק הדין הוגש ערעור שנית לבית המשפט המחוזי שטרם הוכרע.[44]

בשנת 2003 עסק משרד הבריאות בתיקון סעיף 9(ב) בחוק. בפני מועצת הפסיכולוגים של משרד הבריאות הובאו שתי הצעות לתיקון הסעיף:

1. פסיכולוג מומחה (שאינו מומחה בפסיכולוגיה קלינית) יהיה רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי רק לאחר שהשלים את הכשרתו לפי התוכנית שתיקבע בתקנות.
2. פסיכולוג מומחה רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי בתחום המומחיות שבו הוכשר. תיקון זה מחייב תיקון מקביל בתקנות ההתמחות.

16 מחברי המועצה הצביעו בעד ההצעה השנייה, והיא התקבלה.[45] אף-על-פי-כן משרד הבריאות לא המשיך את הטיפול בה והיא לא באה לכלל חקיקה.

כדי לקדם את התהליך פנו הפסיכולוגים התומכים בתיקון החוק אל חבר הכנסת שלמה ברזניץ בבקשה להעלות את המלצת מועצת הפסיכולוגים כהצעת חוק פרטית.[46] הצעתו של ברזניץ הונחה על שולחן הכנסת בקיץ 2007. התיקון בא לקבוע כי לא רק פסיכולוג קליני יהיה רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי אלא גם הפסיכולוגים בעלי ההתמחויות המוכרות הנוספות הקיימות כיום בתחום.

ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק ומשרד הבריאות תמכו בהצעת החוק; נקבע כי הליכי החקיקה יתואמו עם משרד הבריאות.[47]

הצעת החוק עברה בקריאה טרומית ב-11 ביולי 2007 והועברה לדיון בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות.[48]

---

[42] סעיף 2 (ג) לחוק הפסיכולוגים: לא יראו כעיסוק בפסיכולוגיה פעולה שעשה אדם באקראי או במהלך עיסוקו במקצועו כדין ובתום לב.

[43] ת"א (תל-אביב–יפו) 10315/01, תק-של 2007 (3), 18116, סעיף 6 לפסק-הדין.

[44] עא 3670\2007.

[45] מכתב בנושא סעיף 9(ב) לחוק הפסיכולוגים – סיכום הצבעה, נשלח לחברי מועצת הפסיכולוגים במשרד הבריאות, 11 באוגוסט 2003 (שלחה למרכז המחקר והמידע גב' ימימה גולדברג, מנהלת פנקס הפסיכולוגים, מנהלת אישור תואר מומחה ופסיכולוגית ארצית, משרד הבריאות, ב-23 ביוני 2008).

[46] "תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים", נייר עמדה של נציגי הפסיכולוגיה השיקומית, הרפואית, החינוכית וההתפתחותית; שלחה פרופ' רבקה יעקובי, 22 במאי 2008.

[47] שר הבריאות יעקב בן-יזרי, מכתב לליאור נתן, מזכיר ועדת השרים לחקיקה ולאכיפת החוק, בנושא תיקון חוק הפסיכולוגים, 5 ביוני 2007; החלטה מס' חק/1121 של ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק, 8 ביולי 2007; צורפה לפרוטוקול החלטות הממשלה וקיבלה תוקף של החלטת ממשלה ב-26 ביולי 2007, ומספרה היא 2094 (חק/1121).

4. עמדות בנוגע לתיקון החוק בקרב הפסיכולוגים

תיקון חוק הפסיכולוגים נתון במחלוקת חריפה בקרב אנשי מקצוע. המצדדים בתיקון סבורים שפסיכולוגים בעלי התמחויות מוכרות מקבלים הכשרה מקצועית לעסוק בפסיכותרפיה וכל פסיכולוג יכול לתת טיפול פסיכותרפויטי בתחום מומחיותו.

מנגד, נציגי הפסיכולוגים הקליניים סבורים שטיפול פסיכותרפויטי הוא תחום העיסוק הבלעדי של הפסיכולוגים הקליניים, ולפסיכולוגים שאינם קליניים אין הכשרה לעסוק בפסיכותרפיה.

4.1 המצדדים בתיקון סעיף 9 (ב) בחוק הפסיכולוגים

המצדדים בתיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים, שבהם גם פסיכולוגים קליניים, סבורים שהמושג פסיכותרפיה רחב ותחולתו חורגת מעיסוקם של פסיכולוגים קליניים. בדברי הסבר להצעת החוק יוזמי התיקון מדגישים כי "בתקנות הפסיכולוגים מצוין כי חובת המתמחים בפסיכולוגיה שיקומית, רפואית, חינוכית והתפתחותית כוללת טיפול פסיכולוגי. עקב החוק לא יכלו תחומי המומחיות החדשים לכלול בדרישות ההתמחות את המונח פסיכותרפיה ובמקומו רשמו: 'טיפול פסיכולוגי'. יחד עם זאת, בשום מקום לא מוגדר ההבדל בין פסיכותרפיה לבין טיפול פסיכולוגי או נפשי, משום שלמעשה שני המונחים זהים".[49] יוצא שנעשה שימוש בשני מונחים – טיפול פסיכולוגי וטיפול פסיכותרפויטי – "שאין ביניהם הבדל, לא מהותי ולא סמנטי... לכן, הסתירה האינהרנטית הקיימת בחוק, על-פיה חייבים המתמחים בהתמחויות חינוכית, רפואית, שיקומית והתפתחותית להתמחות בטיפול פסיכולוגי (או פסיכותרפיה) ולהיבחן עליו, אך בסיומו אסור להם, על-פי סעיף 9(ב), לעסוק בפסיכותרפיה (או טיפול פסיכולוגי) היא סתירה המחייבת תיקון".[50]

המצדדים בהצעת החוק מבקשים ש"כל פסיכולוג יהיה רשאי להשתמש במושג פסיכותרפיה לתאר את הטיפולים הנפשיים שהוא מציע בתחום מומחיותו, ובלבד שמאופן השימוש במושג יהיה ברור כי מדובר בפסיכותרפיה הרלוונטית לאותו תחום".[51]

טענה נוספת של תומכי התיקון היא כי "מאז שחוקק חוק הפסיכולוגים ב-1977, קיימת סתירה בתחום הפסיכולוגיה בין הערכים האתים לבין מה שקורה במציאות: **קיימת הטעיה ופגיעה בציבור המטופלים, הזקוקים לטיפול מפסיכולוג מומחה באחד מהתחומים החינוכי, השיקומי, התפתחותי והרפואי, ואשר מופנים לקבלת טיפול פסיכותרפויטי רק לפסיכולוגים קליניים או העובדים הסוציאליים הקליניים שאינם מתמחים במתן הטיפול הייחודי הנדרש לבעיה המוצגת. בכך מתקיימת פגיעה מהותית בציבור הצרכנים, המובל להאמין שפסיכותרפיה ניתנת רק בתחום בריאות הנפש ולא בתחומי הפסיכולוגיה האחרים שנמנו למעלה".**[52]

---

[48] "דברי הכנסת", דיון בהצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), התשס"ז-2007, 11 ביולי 2007.

[49] דברי הסבר להצעת חוק הפסיכולוגים, התשס"ז-2007, פ/2288/17.

[50] "תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים", נייר עמדה של נציגי הפסיכולוגיה השיקומית, הרפואית, החינוכית וההתפתחותית, שלחה בדואר אלקטרוני פרופ' רבקה עיקובי, ראש המגמה לפסיכולוגיה רפואית במכללה אקדמית תל-אביב–יפו, 22 במאי 2008.

[51] תגובת חברי "אופקים" – אגודה לקידום פסיכולוגיה טיפולית-מדעית בישראל, בוויכוח על תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים, **פסיכואקטואליה**, אפריל 2008, עמ' 50; שלחה בדואר אלקטרוני פרופ' רבקה יעקובי, 22 במאי 2008.

[52] "תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים", נייר עמדה של נציגי הפסיכולוגיה השיקומית, הרפואית, החינוכית וההתפתחותית.

מצددי התיקון טוענים כי הפגיעה בציבור הפסיכולוגים שאינם קליניים ניכרת גם בתפקידים הבכירים במשרדים ממשלתיים. "מכרזים לתפקידים בכירים במשרד הבריאות (למשל – משרת הפסיכולוג הארצי) פתוחים לפסיכולוגים קליניים בלבד... משרת מנהל פנקס הפסיכולוגים, ומשרת הפסיכולוג הארצי, אוחדו – ומשמשת בהן פסיכולוגית קלינית כבר למעלה מ-30 שנה".[53]

פרופ' רבקה יעקובי, מומחית בפסיכולוגיה קלינית ובפסיכולוגיה רפואית, סבורה בין השאר כי לתיקון המוצע תהיה השפעה גם על תפיסת היוקרה של התמחויות בתחום הפסיכולוגיה. כיום לפסיכולוגים הקליניים יש מעמד מיוחד בקרב הפסיכולוגים ותחום מומחיותם נחשב יוקרתי מהאחרים, ולכן קשה לשכנע סטודנטים לפסיכולוגיה לבחור התמחויות אחרות בפסיכולוגיה.[54]

נוסף על כך, יוזם תיקון החוק, חבר הכנסת לשעבר שלמה ברזניץ, מציין כי "התיקון יאפשר פיקוח מסודר על המטפלים שעוסקים כיום במתן טיפול פסיכותרפויטי".[55]

4.2 המתנגדים לתיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים

המתנגדים לתיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים, חלקם פסיכולוגים קליניים וחלקם אנשי מקצוע העוסקים בטיפול פסיכותרפי (עובדים סוציאליים קליניים ופסיכיאטרים), סוברים כי טיפול פסיכותרפויטי הוא תחום ייחודי לפסיכולוגים קליניים, ולפסיכולוגים שאינם בעלי התמחות קלינית אין הכשרה לעסוק בפסיכותרפיה.[56]

מתנגדי הצעת החוק חולקים על הקביעה שאין הבדל בין טיפול פסיכולוגי לטיפול פסיכותרפויטי.[57] לדעתם "הניסיונות לראות בכל טיפול פסיכולוגי טיפול נפשי, קרי פסיכותרפיה, בטעות יסודו".[58] לפיכך, "על פסיכולוגים מומחים בתחומים אחרים (לא קליניים) המעוניינים לעסוק בפסיכותרפיה, להשלים את ההכשרה החסרה להם בתחום".[59] לדעתם, אם כל פסיכולוג מומחה יהיה רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי, הנזקקים לטיפול ייפגעו, שכן הם יקבלו טיפול פסיכותרפויטי מפסיכולוגים שלא הוכשרו לכך.

הפסיכולוגים הקליניים המתנגדים לתיקון סעיף 9(ב) מציעים לדון בסוגיה מקצועית מורכבת זו בוועדה מקצועית בלתי תלויה "שתגדיר בבירור את קווי המתאר המבחינים בין התמחויות הפסיכולוגיה השונות ולא לטשטשן, וזאת באמצעות הגדרת ייחודי הפעולה של תחומי הפסיכולוגיה השונים",[60] ותסדיר את

---

[53] נייר עמדה של המצددים בתיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים: "עיקרי הדברים – בקליפת אגוז"; שלחה בדואר אלקטרוני פרופ' רבקה יעקובי, 22 במאי 2008.

[54] פרופ' רבקה יעקובי, שיחת טלפון, 21 במאי 2008.

[55] פרופ' שלמה ברזניץ, שיחת טלפון, מאי 2008.

[56] מכתב פנייה "אל עמיתינו הפסיכולוגים הקליניים" שהפיצו חברי פורום הפסיכולוגים "אסטרטגיה"; שלחה עינת טרביטש, פסיכולוגית המתמחה בפסיכולוגיה קלינית באוניברסיטת תל-אביב, מאי 2008.

[57] אבי אפרתי, יושב-ראש איגוד הפסיכולוגים הקליניים בישראל, מסמך עמדה בנושא: "טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני", נשלח בדואר ב-25 ביוני 2008.

[58] ד"ר דליה גלבוע, לשעבר פסיכולוגית ארצית של משרד הבריאות, מכתב מ-18 בדצמבר 2005 שצוטט במסמך של אבי אפרתי, שם.

[59] מכתב פנייה "אל עמיתינו הפסיכולוגים הקליניים" שהפיצו חברי פורום הפסיכולוגים "אסטרטגיה"; שלחה עינת טרביטש, פסיכולוגית המתמחה בפסיכולוגיה קלינית באוניברסיטת תל-אביב, מאי 2008.

[60] שם.

תוכנית ההכשרה של פסיכולוגים מומחים בהתמחות רפואית, חינוכית, התפתחותית ושיקומית, כך שתיכלל בהן החובה ללמוד טיפול פסיכותרפי.[61]

4.3 תגובות אנשי אקדמיה

חלק מאנשי האקדמיה שמלמדים בחוגים לפסיכולוגיה באוניברסיטאות ואתם שוחחנו לשם כתיבת מסמך זה מציינים כי גם פסיכולוגים שאינם קליניים (רפואיים, שיקומיים, חינוכיים והתפתחותיים) מקבלים היום הכשרה וכלים הנדרשים כדי לתת טיפול פסיכותרפי בתחום ההתמחות הספציפי שלהם, ואין סיבה שהחוק יאסור עליהם לתת טיפול כזה.[62]

היו אנשי אקדמיה שטענו כי הנוסח המוצע אינו ברור די הצורך. הם הדגישו שהחוק צריך לקבוע קביעה חד-משמעית שלא כל פסיכולוג יוכל לתת טיפול פסיכותרפויטי, אלא רק פסיכולוג שסיים את לימודי התואר השני, עבר התמחות שבמהלכה קיבל הכשרה בטיפול פסיכותרפי בתחום הספציפי שבו הוא מתמחה ועבר את המבחנים הנדרשים (על-פי תקנות הפסיכולוגים).[63]

---

[61] אבי סוויסה, יושב-ראש החטיבה הקלינית בהסתדרות הפסיכולוגים הישראלית, יוני 2008.

[62] ניהלנו שיחות טלפון עם אנשי האקדמיה האלה: פרופ׳ מירן נחשון, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון; פרופ׳ רבקה יעקובי, ראש המגמה לפסיכולוגיה רפואית במכללה האקדמית של תל-אביב–יפו; פרופ׳ עזי ברק, החוג לחינוך של אוניברסיטת חיפה; ד״ר איוה גלבוע, פסיכולגית קלינית, החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בר-אילן; פרופ׳ רותי קמחי, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה.

[63] הדברים מבוססים על שיחות טלפון עם אנשי אקדמיה: פרופ׳ רות קמחי, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה; ד״ר דני קורן, ראש המגמה הקלינית, החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה; ד״ר איוה גלבוע, פסיכולוגית קלינית, החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בר-אילן, יוני 2008.

5. סיכום

העיסוק בפסיכולוגיה אינו מוסדר היום בחוק במלואו, והטיפול הפסיכותרפויטי אינו מוגדר בחוק בשל חילוקי דעות בין אנשי מקצוע על מהות הדברים.

הסדרת העיסוק בפסיכותרפיה נחוצה בין השאר משום שכיום החוק אוסר על פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני לתת טיפול פסיכותרפויטי, אולם מי שאינו פסיכולוג כלל רשאי לתת טיפול כזה. כך, לפי הפרשנות שניתנה לחוק בפסק-דין ת"א (תל-אביב–יפו) 10315/01, סעיף 9(ב) אינו מביא עיגון למסקנה כי מי שאינו פסיכולוג כלל לא מוסמך לעסוק בפסיכותרפיה.[64] כלומר, היום לא ניתן למנוע מכל אחד להעניק טיפול פסיכותרפויטי, פרט לפסיכולוג שאינו קליני.

במשך השנים נעשו ניסיונות רבים לחוקק חוק מיוחד לפסיכותרפיה, אך הדבר טרם נעשה. כל עוד תחום זה אינו מוסדר בחקיקה, לא ברור מי מוסמך לתת טיפול פסיכותרפויטי ומי אינו מוסמך.

לפיכך, בדיון בהצעת החוק לתיקון סעיף 9(ב) לחוק הפסיכולוגים מומלץ לתת את הדעת על הסוגיות האלה:

- האם נוסח התיקון המוצע מבטיח כי טיפול פסיכותרפויטי יינתן בידי פסיכולוגים מומחים בתחום הספציפי שלהם בלבד?
- האם נוסח התיקון המוצע יגביל את העיסוק בטיפול פסיכותרפויטי בידי אנשים שלא הוכרו כמומחים בתחום אולם לא יפגע באנשי מקצוע שקיבלו הכשרה (למשל עובדים סוציאליים קליניים)?
- האם יש צורך להגדיר בתקנות הפסיכולוגים את הקריטריונים הנדרשים כדי לקבל תואר מומחה לעיסוק בטיפול פסיכותרפי?

[64] ת"א (תל-אביב–יפו) 10315/01, תק-של 2002 (3), 8117, סעיף 34 לפסק-הדין.

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

מקורות

ספרים

- **מבוא לפסיכולוגיה**, חטיבה ראשונה, יחידות 1-3, תחומי העיסוק בפסיכולוגיה, פרק 1.5, האוניברסיטה הפתוחה, 1991. עמ' 27.

מאמרים ופרסומים

- אבי אפרתי, יושב-ראש איגוד הפסיכולוגים הקליניים בישראל, מסמך עמדה בנושא: "טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני", יוני 2008.
- ג. שפלר, "תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים", נייר עמדה של נציגי הפסיכולוגיה השיקומית, הרפואית, החינוכית וההתפתחותית, **פסיכואקטואליה**, יולי 2004.
- תגובת חברי "אופקים" – אגודה לקידום פסיכולוגיה טיפולית-מדעית בישראל, "תיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים", **פסיכואקטואליה**, אפריל 2008, עמ' 50.
- נייר עמדה של המצדדים בתיקון סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים: "עיקרי הדברים – בקליפת אגוז"; מאי 2008.

חקיקה

- חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977.
- הצעת חוק הפסיכולוגים, התשל"ו-1976, דברי ההסבר.
- הצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), התשס"ז-2007, פ/2288/17.
- חוק הפסיכולוגים (תיקון מס' 4), התשס"ה-2005.
- פסק-הדין: ת"א (תל-אביב–יפו) 10315/01, תק-של 2002 (3), 8117 .
- פסק-הדין: ת"א (תל אביב-יפו) 10315/01, תק-של 2007 (3), 18116.
- תזכיר חוק הפסיכולוגים, התשל"ב-1972.
- תקנות הפסיכולוגים, התשל"ט-1979.

מסמכי הכנסת

- "דברי הכנסת", בהצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון – טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג מומחה), 11 ביולי 2007.
- "דברי הכנסת", דברי שר הבריאות ויקטור שם-טוב בדיון בהצעת חוק הפסיכולוגים לקריאה ראשונה, 1 בנובמבר 1976.
- פרוטוקולים מישיבות ועדת השירותים הציבוריים, דיונים על סעיפים בחוק הפסיכולוגים, התשל"ו-1976 - התשל"ז – 1977.

מכתבים

- ד"ר גארי דיימונד, פסיכולוג קליני, מומחה וחוקר בפסיכותרפיה, המחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון, דואר אלקטרוני, יוני 2008.
- ימימה גולדברג, מנהלת פנקס הפסיכולוגים, מינהל אישור תואר מומחה ופסיכולוגית ארצית, משרד הבריאות, מכתב, 23 ביוני 2008.
- שר הבריאות יעקב בן-יזרי, מכתב לליאור נתן, מזכיר ועדת השרים לחקיקה ולאכיפת החוק, בנושא "תיקון חוק הפסיכולוגים", 5 ביוני 2007; החלטה מס' חק/1121 של ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק, 8 ביולי 2007; צורף לפרוטוקול החלטות הממשלה וקיבלה תוקף של החלטת ממשלה ב-26 ביולי 2007, ומספרו היא 2094 (חק/1121).

- מכתב פנייה "אל עמיתינו הפסיכולוגים הקליניים" לחברי פורום הפסיכולוגים "אסטרטגיה", מאי 2008.
- מכתב תגובה של הסתדרות הפסיכולוגים הקליניים להצעת חוק הפסיכולוגים, 21 בפברואר 1973.

שיחות טלפון

- אבי אפרתי, פסיכולוג קליני, יושב-ראש איגוד הפסיכולוגים הקליניים בישראל, יוני 2008.
- פרופ' שלמה ברזניץ, פסיכולוג קליני, מאי 2008.
- פרופ' עזי ברק, החוג לחינוך של אוניברסיטת חיפה, יוני 2008.
- ד"ר איוה גלבוע, פסיכולגית קלינית, החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בר-אילן, יוני 2008.
- ד"ר גארי דיימונד, פסיכולוג קליני, מומחה וחוקר בפסיכותרפיה, המחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון, יוני 2008.
- פרופ' רבקה יעקובי, ראש המגמה לפסיכולוגיה רפואית במכללה האקדמית תל-אביב–יפו, מאי 2008.
- פרופ' מירן נחשון, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון, יוני 2008.
- אבי סוויסה, יושב-ראש החטיבה הקלינית בהסתדרות הפסיכולוגים הישראלית, יוני 2008.
- ד"ר דני קורן, ראש המגמה הקלינית, החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה, יוני 2008.
- פרופ' רותי קמחי, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה, יוני 2008.

אתרי אינטרנט

- הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, http://www.psychology.org.il/ .
- אתר משרד הבריאות, http://www.health.gov.il.